

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ

Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика

Круглий стіл, присвячений до дня юриста України

Збірник наукових праць

5 жовтня 2021 року

Біла Церква

2021

УДК 349.42

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.

Варченко О.М., д-р екон. наук.

Мерзлов С.В., д-р с.-г. наук.

Димань Т.М., д-р с.-г. наук.

Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.

Мельник О.Г., канд. юрид. наук.

Пахомова А.О., канд. юрид. наук.

Ластовська І.О., канд. с.-г. наук.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.

Відповідальна за випуск – **Пахомова А.О.**, канд. юрид. наук.

Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика: збірник наукових праць за матеріалами круглого столу. 5 жовтня 2021 р. м. Білоцерківський НАУ. 175 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

7. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 вересня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
8. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України : Закон України від 05 жовтня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – N 47. – Ст. 464.

УДК 332:26

ЯРЕМЧУК В.О., магістрант 2-го року навчання

Науковий керівник – **НАСТІНА О.І.**, к.ю.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВА ОХОРОНА ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Конституція України та Земельний кодекс України закріплюють принципове положення про те, що земля перебуває під особливою охороною держави. Вирішення проблеми запобігання деградації земель сільськогосподарського призначення багато в чому залежить від того, наскільки ефективною буде їх правова охорона.

Ключові слова: охорона земель, раціональне використання

В сучасній науці земельного права охорона земель розглядається як система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Законодавче закріплення отримали лише загальні підходи щодо поняття, завдань, змісту охорони земель, стандартизації і нормування в цій сфері та відтворення родючості ґрунтів, вимоги щодо рекультиватії, охорони земель від забруднення небезпечними речовинами, охорони ґрунтів, використання техногенно забруднених земель. Що ж стосується запобігання деградації земель, то, на жаль, норми розділу не містять спеціальних вимог із цього приводу.

Визначений та закріплений Земельним кодексом України [1] підхід до охорони земель обумовив відповідно й завдання охорони земель, які передбачають лише забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, а також екологічної цінності природних та набутих властивостей земель.

Зміст охорони земель, як передбачено Земельним кодексом, включає, зокрема, обґрунтування і забезпечення раціонального землекористування, захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб, захист від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, ущільнення, забруднення та від інших несприятливих природних, техногенних процесів, а також збереження природних водно-болотних угідь, попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів, консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

Викладені положення свідчать, що закріплені Земельним кодексом приписи хоч і стосуються здебільшого охорони земель сільськогосподарського призначення, але фактично поза увагою залишають вимоги щодо запобігання деградації цих земель.

В сучасних умовах в процесі здійснення земельної реформи зазначені питання набувають практичну значимість. Так, реформування земельних відносин в аграрному секторі пов'язано з приватизацією земель сільськогосподарського призначення, одержанням колишніми членами колективних сільськогосподарських підприємств земельних часток (паїв) і наступним виділенням відповідних земельних ділянок в натурі. Це обумовлює значне збільшення питомої ваги приватних власників на землі сільськогосподарського призначення. Розміри земельних ділянок, що належать приватним власникам, невеликі, в середньому по Україні складають 4-6 га. Така роздробленість земель сільськогосподарського призначення, які раніше були закріплені за колективними сільськогосподарськими підприємствами, припускає посилення охорони цих земель і в першу чергу запобігання їх деградації.

Створення умов для раціонального використання та охорони земель, то відповідне положення теж закріплене в загальній формі в названій постанові в якості самостійної мети земельної реформи. Але цей аспект не дістав подальшого належного розвитку ні в цій постанові, ні в наступних нормативно-правових документах, присвячених регламентації земельної реформи.

Як відомо, охорона земель нерозривно пов'язана з їх раціональним використанням. При цьому треба мати на увазі, що землі охороняються як від неправомірної діяльності самих носіїв земельних прав, так і сторонніх осіб. Раціональне ж використання землі забезпечується тільки з боку самих землекористувачів (в тому числі орендарів) і власників земельних

ділянок. Але і в першому, і в другому випадках, і в процесі охорони земель, і в процесі забезпечення їх раціонального використання самостійне місце повинні займати запобіжні заходи щодо деградації земель.

Використання землі як правова категорія – це юридична підстава для здійснення будь-якої діяльності, пов'язаної з експлуатацією землі. Така діяльність за своїм характером може бути як сільськогосподарською, так і несільськогосподарською. Важливо лише те, щоб ця діяльність була виробничою і її основою виступало право власності на земельну ділянку чи право користування нею. В юридичній літературі відзначалося, що сутність поняття використання земель полягає у присвоєнні корисних властивостей, які характеризують на конкретну земельну ділянку. У той же час сутність охорони земель характеризується як діяльність, спрямована на збереження і відновлення земель[2].

Співвідношення раціонального використання землі і її охорони є предметом дискусії у земельно-правовій літературі. Визначилося, як мінімум, два напрямки, за якими можна згрупувати основні погляди на вказану проблему.

Представники першого напрямку вважають, що раціональне використання землі і її охорона – різні і самостійні явища в сфері взаємин суспільства з природою. Як специфічні види суспільних відносин вони потребують самостійної правової регламентації.

Міркування другої групи авторів зводяться до того, що раціональне використання землі включає також і її охорону в процесі безпосереднього використання. Такий висновок випливає з того, що сучасне розуміння користування землею визнає його раціональним при виконанні конкретним суб'єктом комплексу заходів щодо охорони землі.

Більш приваблива є точка зору представників другого напрямку. Земельне законодавство вживає терміни «раціональне використання» і «охорона землі» як самостійні. У той же час воно оперує й узагальненим терміном «раціональне використання й охорона землі» (наприклад, статті 177, 182, 205 Земельного кодексу України та інші).

У земельно-правовій літературі відзначається, що єдність використання й охорони землі додає раціональному використанню землі не тільки економічний, а й екологічний характер. Тому вважається доцільним і правильним вживати поняття раціональне використання землі як більш загальне поняття, яке включає як економічний, так і природоохоронний характер землекористування.

Підхід до співвідношення раціонального використання й охорони земель як єдиної категорії земельного права має важливе практичне значення. У літературі відзначається, що поділ використання й охорони природних ресурсів на незалежні сфери суспільних відносин у свій час виступало основою формування двох галузей права: природоресурсового

права (використання природних ресурсів) і природоохоронного права (охорона природних ресурсів).

Зазначений взаємозв'язок найбільш тісним є по відношенню земель сільськогосподарського призначення. Вони виступають головним засобом виробництва в сільському господарстві і потребують особливої охорони. Наприклад, у процесі використання таких земель здійснюються специфічні агротехнічні прийоми землекористування (застосування безвідвальної оранки, оранка земельної ділянки поперек схилу і т.п.), спрямовані в першу чергу на охорону землі й у тому числі ґрунтів.

Раціональність використання земель сільськогосподарського призначення, як справедливо відзначається в юридичній літературі, – це науково, екологічно, економічно і соціально обґрунтоване і найбільш доцільне використання земель, що включає у свій зміст також і їхню охорону в процесі цього використання [3].

Ще однією невирішеною проблемою є регіональні кадастри природних ресурсів. Регіональні кадастри природних ресурсів – нове правове явище. Відносини, що виникають з приводу цих кадастрів, потребують самостійного спеціального дослідження. Ведення названих кадастрів - комплексна функція в сфері управління використанням та охороною природних ресурсів ще не була предметом окремого розгляду. Регіональні кадастри природних ресурсів є систематизованим узагальненням відомостей про кількісні, якісні та інші характеристики всіх природних ресурсів, що знаходяться на території Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва і Севастополя, а також про обсяг, характер і режим їх використання.

Метою ведення таких кадастрів є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України і її регіонів. Регіональні кадастри ведуться за окремими видами природних ресурсів, основним з яких є земля. Розділ регіонального кадастру «Земельні ресурси» включає відомості про місце розташування та правовий режим земельних ділянок, їх оцінку, класифікацію, якісні і кількісні характеристики, розподіл між власниками земельних ділянок та землекористувачами.

Висновки. Задля оперативного задоволення потреб центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій і громадян у наданні відомостей з регіонального кадастру створюється автоматизована система його ведення, яка базується на використанні геоінформаційних технологій. На основі даних державного земельного кадастру та з врахуванням положень регіональних програм власники землі і землекористувачі повинні планувати свою господарську діяльність, пов'язану з використанням земель, включаючи в план комплекс заходів щодо запобігання деградації земель. Як уже раніше відзначалося, планування заходів, спрямованих на запобігання деградації

земель, повинно бути обов'язком власників і користувачів земельних ділянок. Планування охорони навколишнього природного середовища тісно зв'язано з юридичною стороною справи, тобто з встановленням прав і обов'язків і в сучасних умовах набуває пріоритетного значення.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України Кодекс від 20.12.2001 № 2905-III. База даних «законодавство України»/ВР URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#top> (дата звернення 05.09.2021)
2. Кулинич П. Ф. Ефективність правового забезпечення земельної реформи в Україні / П. Ф. Кулинич // Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / [за ред. В. І. Семчика]. – К. : Наукова думка, 2017. – С. 66–107.
3. Титова Н.І. Новий Земельний кодекс України: екологізація його норм // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №7. – С. 95.

УДК: 349.42

ЯЦУН М.А., магістрантка 2-го року навчання

Науковий керівник – **МЕЛЬНИК О.Г.**, к.ю.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ НАЯВНИХ ТИПІВ ТА МОДЕЛЕЙ СИСТЕМ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Сільськогосподарське виробництво, і в першу чергу рослинництво, в значній мірі залежить від кліматичних факторів. У несприятливі за погодними умовами роки господарства несуть істотні збитки. Тому пом'якшення наслідків впливу природно-кліматичних умов на діяльність господарств, зокрема, забезпечення їх джерелами коштів для відшкодування шкоди, заподіяної несприятливими подіями випадкового характеру, є важливим фактором сталого розвитку сільського господарства. Один з методів вирішення даного завдання - сільськогосподарське страхування. Однак нестабільність сільськогосподарського виробництва, висока залежність результатів діяльності від великого числа випадків призводить до того, що рівень страхового ризику, а отже, і розміри тарифних ставок в сільськогосподарському страхуванні досить

**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПОВИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ**

Цимбалюк Н.Р. С. 139

**ФУНКЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ**

Шаповалова А.М. С. 145

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Шевченко Л.О. С. 152

**ПРАВОВА ОХОРОНА ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ
ЗЕМЕЛЬСІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

Яремчук В.О. С. 159

**АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ НАЯВНИХ ТИПІВ ТА МОДЕЛЕЙ СИСТЕМ
СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ**

Яцун М.А. С. 163

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ
ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК**

Кущенко О.В. С. 172

**МЕДІАЦІЯ: ПРАВОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ
СПОРІВ**

Щербина О.Є. С. 175